

Jan Kochanowski – Odprawa posłów greckich

1. Inspiracje mitologiczne i ich znaczenie w utworze literackim. Omów zagadnienie na podstawie Odprawy posłów greckich Jana Kochanowskiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Starożytność jest źródłem motywów i toposów w kulturze europejskiej. Twórcy wszystkich epok czerpią inspirację z Biblii i mitologii. W renesansie kultura antyczna stała się niezwykle popularna. Dzieła greckich i rzymskich twórców były nie tylko wzorem do naśladowania, ale także obiektem wnikliwych badań filologicznych. Starożytnością inspirował się Jan Kochanowski – najwybitniejszy polski poeta epoki renesansu.

Fabula „Odprawy posłów greckich” została zaczerpnięta z mitu o wojnie trojańskiej. Według mitologii pomiędzy boginiami wybuchł konflikt o to, która z nich jest najpiękniejsza. Spór miał rozstrzygnąć Parys, syn króla Troi. Każda z bogiń zaoferowała mu niezwykle dar w zamian za poparcie. Parys bez wahania przyznał tytuł Afrodycie, która obiecała mu pomoc w zdobyciu królowej Heleny – najpiękniejszej kobiety. Parys porwał Helenę i sprowadził ją do Troi. To rozwścieczyło Greków, którzy wysłali swoje wojska pod Troję. Akcja tragedii Kochanowskiego rozgrywa się w przededniu wybuchu wojny. W utworze Grecy wysyłają do Troi posłów, którzy proszą o wydanie królowej. Trojańczycy naradzają się w tej sprawie. Zwolennikiem pokoju z Grekami jest Antenor, polityk i doradca królewski. Bohater ten jest wzorem cnót obywatelskich. Przedkłada bowiem dobro państwa nad prywatny interes. Jego przeciwieństwem jest Parys, który kieruje się osobistymi pobudkami i na pierwszym miejscu stawia własne korzyści. „Odprawa posłów greckich” jest więc traktatem politycznym o przyczynach upadku republiki. Kochanowski pokazuje, że mitologiczne ostrzeżenia są wciąż aktualne, a państwo polskie może podzielić los Troi. Przestrzega więc przed prywatą, korupcją i niezdecydowaniem. Dramatyczna sytuacja, w jakiej znalazła się Troja, przypomina los Rzeczypospolitej. Państwo polskie zostało zniszczone przez polityków, którzy dbali o własne interesy kosztem dobra publicznego. Rzeczpospolitą wyniszczyły również niepotrzebne wojny i konflikty na tle religijnym i etnicznym.

Nawiązania mitologiczne znajdziemy również w „Dżumie” – powieści paraboli Alberta Camusa, która opowiada o epidemii w mieście Oran. Autor powieści posłużył się toposem oblężonego miasta, zaczerpniętym z „Iliady” Homera. Oran jest miastem zamkniętym i oblężonym tak jak zaatakowana Troja. W powieści Camusa wrogiem jest śmiertelna bakteria dżumy, która wywołuje epidemię. Miasto zostaje zamknięte i otoczone kordonem sanitarnym. Bohaterowie powieści walczą z chorobą tak, jak Trojańczycy walczyli kiedyś z Grekami.

Inspiracje mitologiczne pojawiają się więc w wielu dziełach literackich, na przykład w „Dżumie” czy w „Odprawie posłów greckich”. Często służą one jako historyczny kostium do przemycenia współczesnemu czytelnikowi konkretnych myśli czy refleksji, które au-

torzy niekoniecznie chcą - czy mogą - wyrazić w swoim tekście wprost.

2. Motyw władzy w literaturze. Omów zagadnienie na podstawie *Odprawy posłów greckich* Jana Kochanowskiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

W literaturze znaleźć można wiele portretów władzy oraz władców. Władza jest często wykorzystywanym motywem literackim. Czasami twórca przedstawia władzę dobrą, odpowiedzialną, prowadzącą kraj w dobrym kierunku, często jednak czytelnik ma do czynienia z opisem władzy, która korumpuje i niszczy ludzi, którzy po nią sięgają. Zdarza się także, że przedstawiony w danym dziele władca jest tak zaślepiony, że prowadzi społeczeństwo w przepaść, próbuje bowiem realizować swoje własne interesy, zamiast zająć się społeczeństwem, któremu przewodzi. Taką władzę przedstawił w swoim dramacie „*Odprawa posłów greckich*” Jan Kochanowski.

Kochanowski władzę przedstawia na podstawie postaci znanych z „*Iliady*” Homera. Akcja jego dzieła ma miejsce w przededniu wybuchu wojny trojańskiej, gdy do króla Priama przybywa greckie poselstwo. Poeta ukazuje władzę w obliczu nadciągającego konfliktu zbrojnego i przedstawia jej reakcję na to zagrożenie. Niestety okazuje się, że król Priam i sejm trojański nie potrafią podołać takiemu wyzwaniu, a sprawowana przez nich władza jest słaba, niepewna i niezorganizowana. Kochanowski przedstawia trojańskich posłów jako osoby przekupne, zajmujące się tylko swoimi interesami. W „*Odprawie posłów greckich*” Kochanowski ukazuje to, co dzieje się z państwem, które musi polegać na władzy niekompetentnej, nie potrafiącej dostrzec prawdy, którą mają przed oczami - upadek Troi przepowiada bowiem Kasandra, córka Priama. Na dodatek król nie stara się tego wszystkiego naprawić, zrzuca się raczej swojej odpowiedzialności, zrzuca ją na inne osoby i zajmuje się swoimi prywatnymi sprawami.

Pod przedstawieniem władzy w „*Odprawie posłów greckich*” kryje się także dodatkowe znaczenie. Kochanowski w sposób czytelny nawiązywał w swoim dramacie do sytuacji Polski w XVI wieku, która wówczas także pozbawiona była kompetentnej, silnej władzy, będącej w stanie zapewnić bezpieczeństwo obywatelom i mogącej przeprowadzić je przez nadciągającą wojnę z Rosją. Kochanowski swoim utworem pokazuje, że władza potrafi osłabić ludzi i sprawić, że skupiają się oni tylko na własnym interesie, co stanowi zagrożenie dla całego państwa. Ostrzega ona także, że Bóg osądzi wszystkich, którzy

władzę sprawowali i wówczas okaże się, kto dobrze wywiązywał się ze swoich obowiązków, a kto je zaniedbał.

Władza jest przedstawiana w literaturze na różne sposoby, często jednak ukazywane jest, jak bardzo negatywnie potrafi ona wpływać na ludzi, którzy po nią sięgają. Władza kusić może do zadbania o swoje własne, prywatne interesy i dobra, do wykorzystania jej do osiągnięcia swoich celów, czego doskonałym przykładem mogą być król Priam.

Piotr Skarga – Kazania sejmowe

1. Obraz Polski i Polaków. Omów zagadnienie na podstawie znanych Ci fragmentów Kazań sejmowych Piotra Skargi. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Ksiądz Piotr Skarga był ważną postacią w kulturze polskiej przełomu XVI i XVII wieku. Lata jego działalności przypadły na czas kontrreformacji, czyli wielkiego ruchu społeczno- religijnego, którego celem było zahamowanie skutków reformacji protestanckiej. Kościół katolicki powołał w tym celu zakon jezuitów. Jezuiti, zorganizowani w swojej strukturze na wzór armii, obrali za swój cel rozkrzewianie wiary katolickiej, prowadzenie misji, działalność kaznodziejską i zwalczanie heretyków. Do zakonu tego należał ksiądz Piotr Skarga, kaznodzieja nadworny króla Zygmunta III Wazy. Najsłynniejszym dziełem tego duchownego są „Kazania sejmowe”, które stały się szczególnie popularne w XIX wieku.

Piotr Skarga w jednym ze swoich kazań mówi, że wszystkie królestwa w końcu upadają, ponieważ na tym świecie nie ma nic trwałego. Jest to aluzja do Księgi Koheleta, która wszystkie dobra doczesne nazywa marnością. Kaznodzieja rozwija jednak tę myśl, mówiąc jakie są przyczyny upadku państw. Porównuje królestwo do ludzkiego organizmu, który cierpi z powodu chorób i niemocy. Pierwszą chorobą trapiącą polskie

społeczeństwo jest – według Skargi – brak miłości do Rzeczypospolitej. Kaznodzieja poucza, że miłość do ojczyzny jest obowiązkiem każdego obywatela. Wynika bowiem z najważniejszego przykazania miłości Boga i bliźniego. Miłość do ojczyzny powinna być podobna do dziecięcego przywiązania do matki. Matką wszystkich Polaków jest ojczyzna, której należy się szacunek i cześć. Ksiądz Skarga ubolewa w swoim kazaniu na brak zainteresowania obywateli losami ojczyzny. Żeby ożywić ich uczucia względem ojczyzny, wymienia zalety życia w Polsce. Rzeczpospolita jest krajem ludzi wolnych, którzy sami sobie wybierają władcę. Zrzesza pod swoim sztandarem ludzi różnych wyznań i narodowości. Rzeczpospolita w czasach księdza Skargi była wolna od wojen i konfliktów na tle etnicznym. Poddani polskiego króla powinni być zatem wdzięczni za łaskę życia w tak wspaniałym państwie. Wdzięczność natomiast należy okazywać poprzez aktywny udział w pomnażaniu dobra wspólnego.

W „Przedwiośniu” Stefana Żeromskiego znalazło się miejsce na dwie wizje Polski i Polaków. Jedną z nich jest utopijna wizja Seweryna Baryki przedstawiająca ojczyznę jako kraj szklanych domów, w którym wszyscy ludzie są równi i żyją szczęśliwie. Drugi portret to realny obraz Polski jako kraju pogrążonego w chaosie i biedzie oraz Polaków nieumiejących dostrzec zagrożenia rewolucji.

Czytając polskich twórców opisujących charakter Polaków sprzed wielu lat, można dojść do nieprzyjemnego wręcz wniosku, że w tej kwestii niewiele się w nas zmieniło. Używamy coraz bardziej skomplikowanych technologii, jednak pod spodem wciąż bywamy nieufni, zadufani w sobie i niezdolni do pracy na rzecz zbiorowości.

Jan Chryzostom Pasek - Pamiętniki

1. Sarmacki portret polskiego szlachcica. Omów zagadnienie na podstawie znanych Ci fragmentów Pamiętników Jana Chryzostoma Paska. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Sarmatyzm do dzisiaj wzbudza mieszane uczucia nie tylko wśród ekspertów, lecz także wśród ludzi, którzy mają kontakt z dokumentami sprzed wielu lat. To specyficzny dla

Polski nurt kulturowy, charakteryzujący stan szlachecki i arystokrację. Jego członkowie odznaczyli się z jednej strony niezwykłą odwagą, wręcz brawurą, heroizmem na polu walki, z drugiej jednak interesownością, skłonnością do kłótni i przemocy oraz ograniczeniem mentalnym w kwestii otwartości na innych ludzi i inne narody.

Dzięki Pamiętnikom Jana Chryzostoma Paska jesteśmy dziś w stanie odtworzyć sobie w głowach dosyć wierny obraz polskiego szlachcica w XVII wieku. Według autora, który w swoim dziele opisywał zresztą swoje własne doświadczenia i zachowania, sarmata polski nie był wcale postacią kryształową. Owszem, był waleczny i kochał ojczyznę, ale najbardziej wówczas, kiedy walka za ojczyznę opłacała mu się finansowo. Owszem, był przykładnym chrześcijaninem, ale w zasadzie wyłącznie w czasie nabożeństw – swoją wiarę traktował bowiem po macoszemu, nie wnikał w jej duchowe tajniki, a w praktyce stosował się i tak do własnych zasad moralnych. Pasek opisuje siebie i sobie podobnych ludzi, jako osoby skłonne do kłótni, nadużywania alkoholu i życiu w przesadnym luksusie. Dodajmy do tego jeszcze chciwość, łatwe popadanie w niechęć i stereotypy wobec innych nacji, ograniczoną kulturę osobistą, a okazuje się, że niektórzy nasi szlacheccy przodkowie wcale nie są dla nas powodem do dumy.

Nieco bardziej fantazyjną wizję polskiego sarmaty przedstawił Henryk Sienkiewicz w swojej Trylogii. Na przykład główny bohater Potopu, Andrzej Kmicic, jest warchołem, hulaką, człowiekiem lekkomyślnym i porywczym, lecz w chwili ostatecznej próby zmienia się, staje po właściwej stronie konfliktu, po stronie ojczyzny i Boga.

Bohaterowie tacy jak Michał Wołodyjowski to postać w ogóle pozbawiona wad.

Najbliżej prawdy jest Zagłoba, który jest człowiekiem zainteresowanym w zasadzie wyłącznie niekończącą się biesiadą. Nie jest on jednak pozbawiony pozytywnych cech: sprytu, inteligencji i umiejętności wybrnięcia z każdej sytuacji za pomocą umysłu, nie szabli.

O sarmatach polskich mówi się dzisiaj różnie. Jedni chwalą ich odwagę, gotowość do obrony ojczyzny i ostateczny hart ducha, który pozwalał zwyciężać przez wiele dziesiątek lat. Inni, ci bardziej realnie patrzący na historię, dostrzegają ich rozwiązłość i brak chęci do pracy zarówno nad sobą, jak i nad dobrem ogółu, co doprowadziło Rzeczpospolitą do ostatecznego upadku, jakim były rozbiory pod koniec XVIII wieku.

William Szekspir – Makbet

1. Moralna odpowiedzialność za czyny. Omów zagadnienie na podstawie Makbeta Williama Szekspira. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Wszyscy po osiągnięciu odpowiedniego wieku, ponosimy pełną odpowiedzialność za swoje czyny. Większość ludzi stara się unikać sytuacji, które mogłyby narazić ich na drastyczne konsekwencje społeczne, prawne czy ekonomiczne. Pomaga im w tym sumienie, które przed podjęciem każdej decyzji nakazuje zastanowić się nad konsekwencjami konkretnego czynu. Konsekwencjami dla nas samych i przede wszystkim dla innych ludzi. Niektórzy jednak nie słuchają głosu sumienia albo ignorują go z innych powodów. O takich sytuacjach bardzo często opowiada literatura.

Makbet to jeden z najsłynniejszych dramatów autorstwa Williama Szekspira. Opowiada o słynnym rycerzu, który w wyniku przepowiedni wiedźm uwierzył, że należy mu się tron. Pod wpływem wróżby, a także pod presją żony - Lady Makbet, przeobraża się z przykładnego szlachcica i ulubieńca swojego przełożonego, w królobójcę, który w pewnym momencie zatracą rozeznanie pomiędzy rzeczywistością a fikcją swojego umysłu. Postępujący obłęd Makbeta idzie w parze z kolejnymi zbrodniami oraz z wyrzutami sumienia, które z całych sił stara się ugasić Lady Makbet, chłodna, wyrachowana i bezlitośnie spragniona władzy. Trudno w jakikolwiek sposób usprawiedliwiać Makbeta. Warto również pamiętać o kolosalnym wpływie Lady Makbet na męża. To ona bowiem zmuszała go do brnięcia w krwawą sprawę mimo jego wątpliwości moralnych i wyrzutów sumienia. Finał dramatu przynosi nieunikniony upadek małżeństwa, a więc ponoszą oni odpowiedzialność za całe wyrządzone światu zło. Szekspir daje więc do zrozumienia, że to człowiek jest moralnie odpowiedzialny za swoje czyny, a warunki im towarzyszące mają drugorzędne znaczenie, ponieważ to konkretna osoba podejmuje ostateczną decyzję.

Bardzo podobny temat podniósł Juliusz Słowacki w "Balladynie". Tytułowa bohaterka jest arogancką i zepsutą dziewczyną, która chce wykorzystać nadarzącą się okazję – pojawienie się Kirkora w jej rodzinnym domu – do wyrwania się z biedy. Jest tak zdeterminowana, że nie cofa się nawet przed zabójstwem siostry, gdy ta zaczyna zagrażać realizacji jej planu. Dziewczyna wpada w spiralę, która każe jej popełniać lub prowokować kolejne zbrodnie, by zatuszować poprzednie. Osiąga w końcu swój cel i zasiada na tronie, co wiąże się jednak z jeszcze większą odpowiedzialnością. Ludzie przychodzą do niej z prośbą o sąd, okazuje się jednak, że to ona jest wszystkiemu winna. Licząc na kolejne prześlizgnięcie się przez sytuację, Balladyna wydaje trzykrotny wyrok śmierci, a ponieważ nie ma nad nią nikogo, kto mógłby uczynić zadość sprawiedliwości, kobieta zostaje rażona piorunem i umiera.

Oba powyższe przykłady literackie udowadniają, że moralna odpowiedzialność za czyny ciąży wyłącznie na człowieku, który ich dokonuje. Nie ma tu nic do powiedzenia przeznaczenie, uważane za przyczynę wszystkich nieszczęść, na przykład w dramacie antycznym. Ostatecznie zawsze to człowiek musi dokonać ostatecznego wyboru i z każdego takiego wyboru zostanie kiedyś rozliczony, nawet jeśli nie przez ludzki sąd – to przez naturę. Warto więc zawsze zważać na głos własnego sumienia.

2. Motyw władzy. Omów zagadnienie na podstawie Makbeta Williama Szekspira. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

W literaturze znaleźć można wiele portretów władzy oraz władców. Władza jest często wykorzystywanym motywem literackim. Czasami twórca przedstawia władzę dobrą, odpowiedzialną, prowadzącą kraj w dobrym kierunku, często jednak czytelnik ma do czynienia z opisem władzy, która korumpuje i niszczy ludzi, którzy po nią sięgają. Zdarza się także, że przedstawiony w danym dziele władca jest tak zaślepiony, że prowadzi społeczeństwo w przepaść, próbuje bowiem realizować swoje własne interesy, zamiast zająć się społeczeństwem, któremu przewodzi. Taką władzę przedstawił w swoim dramacie „Odprawa posłów greckich” Jan Kochanowski. Motyw władzy obecny jest także w dziele Williama Szekspira „Makbet”.

Makbet to dramat autorstwa Williama Szekspira, opowiadający historię jednego z najsłynniejszych i najszlachetniejszych rycerzy szkockich, tytułowego Makbeta. Ten wierny i niezwykły wojownik był całkowicie oddany swojemu królowi Duncanowi. Los jednak sprawił, że wracając z kolejnej wojny, Makbet napotkał wiedźmy, które przepowiedziały mu zasiadanie na tronie. To rozbudziło w Makbecie ambicje, które do nieprawdopodobnych rozmiarów podsyła jeszcze Lady Makbet. Żądza władzy okazała się tak wielka, że lojalny i odważny rycerz zmienił się w zbrodniarza, zakłamanego i opętanego wyrzutami sumienia królobójcę, podatnego na manipulacje żony i powoli odchodzącego od zmysłów. Lady Makbet ma w całej historii niebagatelną rolę, ponieważ to właśnie ona podsycała w mężu mordercze instynkty, których on sam zapewne nie wprowadził w życie. To ona również kontynuowała proces dochodzenia do władzy absolutnej, gdy jej mąż całkowicie postradał zmysły. Widać więc na tym przykładzie, że to nie władza degraduje człowieka, lecz przyciąga do siebie jednostki już zdegradowane, choć często ukrywające swoje ułomności pod płaszczykiem szlachetności, lojalności, odwagi.

Kochanowski władzę przedstawia na podstawie postaci znanych z „Iliady” Homera. Akcja jego dzieła ma miejsce w przededniu wybuchu wojny trojańskiej, gdy do króla Pria-

ma przybywa greckie poselstwo. Poeta ukazuje władzę w obliczu nadciągającego konfliktu zbrojnego i przedstawia jej reakcję na to zagrożenie. Niestety okazuje się, że król Priam i sejm trojański nie potrafią podołać takiemu wyzwaniu, a sprawowana przez nich władza jest słaba, niepewna i niezorganizowana. Kochanowski przedstawia trojańskich posłów jako osoby przekupne, zajmujące się tylko swoimi interesami. W „Odprawie posłów greckich” Kochanowski ukazuje to, co dzieje się z państwem, które musi polegać na władzy niekompetentnej, nie potrafiącej dostrzec prawdy, którą mają przed oczami - upadek Troi przepowiada bowiem Kasandra, córka Priama. Na dodatek król nie stara się tego wszystkiego naprawić, zrzeka się raczej swojej odpowiedzialności, zrzuca ją na inne osoby i zajmuje się swoimi prywatnymi sprawami.

Władza jest przedstawiana w literaturze na różne sposoby, często jednak ukazywane jest, jak bardzo negatywnie potrafi ona wpływać na ludzi, którzy po nią sięgają. Władza kusić może do zadbania o swoje własne, prywatne interesy i dobra, do wykorzystania jej do osiągnięcia swoich celów, czego doskonałym przykładem mogą być król Priam. Oraz Makbet wraz ze swoją żoną.

3. Wizerunek kobiety w literaturze. Omów zagadnienie na podstawie Makbeta Williama Szekspira. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Autorami większości arcydzieł w historii literatury są mężczyźni. Jest tak dlatego, że kobiety miały w dawnych wiekach bardzo niewielkie możliwości rozwoju. Nie wolno było im się uczyć lub studiować, nie miały prawa własności do swojego majątku. Jedyną akceptowalną społecznie rolą kobiety było macierzyństwo. Wizerunek kobiety w literaturze tworzyli więc głównie mężczyźni. Od starożytności kobiece bohaterki sprowadzały nieszczęścia na mężczyzn, a nawet były przyczyną upadku państw i całej ludzkości. Ten mit pojawia się już w biblijnej Księdze Rodzaju. Ewa, pramatka wszystkich ludzi, ulega namowom diabelskiego węża i zrywa owoc z drzewa poznania dobra i zła, sprzeciwiając się tym samym woli bożej. W mitologii greckiej nieszczęścia i choroby przynosi na świat tajemnicza kobieta o imieniu Pandora. Motyw złej i podstępnej kobiety, która namawia mężczyznę do popełnienia grzechu, stał się swego rodzaju toposem literackim. Interesujący wizerunek kobiecej bohaterki pojawia się również w „Makbecie” Williama Szekspira.

Tytułowy bohater utworu to szlachcic i namiestnik króla Szkocji. Makbet jest szlachetny i lojalny wobec władcy. Pewnego dnia spotyka na swojej drodze trzy czarownice, które

przepowiadają mu, że zostanie niedługo królem Szkocji. To sprawia, że bohater staje się żądny władzy i obsesyjnie koncentruje się na tym celu. Postanawia zabić prawowitego króla, żeby przyspieszyć spełnienie się przepowiedni. Szybko ogarnia go lęk, a w jego umyśle pojawiają się wątpliwości. Do zbrodni zachęca go jego żona, Lady Makbet. Jest to kobieta bezwzględna, namawia męża, by zrealizował zbrodniczy plan. W momencie zabójstwa zachowuje zimną krew. Staje się współodpowiedzialna za popełnioną zbrodnię. Kiedy Makbet zostaje królem, jego żona stopniowo zaczyna tracić kontrolę nad swoją psychiką. Czytelnik odkrywa, że królowa pragnęła przede wszystkim dobra męża, chciała zaspokoić jego ogromną ambicję. Po zbrodni zaczyna odczuwać wyrzuty sumienia, cierpi z powodu lęków i przerażających halucynacji. W końcu postanawia popełnić samobójstwo, żeby uwolnić się od poczucia winy. Lady Makbet nie jest osobą całkowicie złą i amoralną. To postać tragiczna, która staje się ofiarą własnych decyzji.

Balladyna, główna bohaterka dramatu Juliusza Słowackiego, to postać wzorowana na Lady Makbet. Jest żądną władzy i skupiona na osiągnięciu zamierzonych celów. Żeby zostać żoną bogatego hrabiego Kirkora, zabija swoją siostrę. Jedna zbrodnia pociąga za sobą kolejne. Balladyna staje się pozbawioną skrupułów zbrodniarką – pozbywa się męża i kochanka, wypędza swoją starą matkę z pałacu. Podobnie jak Lady Makbet zaczyna popadać w obłąd. To jednak nie powstrzymuje ją przed popełnianiem kolejnych morderstw. Balladyna konsekwentnie wybiera w swoim życiu zło. Zostaje zmuszona do wydania wyroku we własnej sprawie i skazuje się na śmierć. Ginie od uderzenia pioruna.

Problematyka postaci kobiecych w literaturze to bardzo ciekawe zagadnienie, obfitujące w wiele niecodziennych wynurzeń. Natura kobiety jednak wydaje się o wiele bardziej złożona, niż może się to wydawać.

4. Rola postaci fantastycznych i zjawisk nadprzyrodzonych w literaturze. Omów zagadnienie na podstawie Makbeta Williama Szekspira. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Zjawiska nadprzyrodzone pojawiały się w teatrze już w czasach antycznych – Fatum ciężące nad bohaterami często podcinało skrzydła i determinowało los bohaterów bez względu na ich działania. W późniejszych epokach dramaty zaczęły być wzbogacane o inne zjawiska nadprzyrodzone – w tym o postaci fantastyczne. Połączenie świata

fizycznego z metafizycznym miało na celu ujawnienie ukrytych intencji bohaterów lub wykazanie prawd moralnych.

W sztuce Williama Szekspira postaciami fantastycznymi były trzy wiedźmy, które przepowiedziały przyszłość Makbeta i Banka – poinformowały ich, że Makbet zostanie królem Szkocji, a Banko, choć nie będzie władał państwem, spłodzi kolejnych władców. Chociaż znaczenie wiedźm w utworze nie zostało jednoznacznie wyjaśnione, ich rolę można interpretować jako odbicie marzeń bohaterów. Makbet, postać pełna ambicji, choć o łaskawym sercu, w głębi duszy mocno pragnął tronu. Przepowiednia wiedźm jedynie dała początek usilnym przygotowaniom do przejęcia władzy – trzeba bowiem zauważyć, że Makbet zamordował króla Dunkana wyłącznie pod wpływem przepowiedni oraz wynikających z niej działań jego żony. Przejęcie władzy nie odbyło się wskutek ingerencji nadludzkiej siły, lecz było konsekwencją działań Makbeta. Wiedźmy mogły więc uosabiać jego obsesję na punkcie władzy – manię, która w pewnym momencie osiągnęła punkt krytyczny.

W podobny sposób rolę postaci fantastycznych można interpretować w „Weselu” Stanisława Wyspiańskiego. W utworze pojawiali się bohaterowie będący uosobieniem podświadomości uczestników wesela – widmo zmarłego kochanka, błazen Stańczyk, Rycerz Zawisza, Hetman i Jakub Szela ujawniali skrywane przez gości tajemnice, a także ukazywali ich niemoc, apatię czy hipokryzję.

Świat metafizyczny nadaje określonym wydarzeniom dodatkowe znaczenia. Postaci fantastyczne, takie jak wiedźmy czy zjawy, zazwyczaj obnażały prawdziwe intencje bohaterów, to co znajdowało się w ich podświadomości.